

Prostor za nalepko
s šifro

Zveza slovenskih slavističnih društev

**DRŽAVNO TEKMOVANJE
V ZNANJU SLOVENSKEGA JEZIKA
ZA VODNIKOVO PRIZNANJE**

**Tekmovalna pola za 2. letnik gimnazije
10. april 2026**

Na liste z nalogami nalepite nalepke s šifro (okvirček desno zgoraj).

Izhodiščni besedili najdete v prilogi. Na prilogo ne pišite rešitev, saj se ta ne bo skenirala in ocenjevalcem ne bo vidna.

Če se zmotite, napačen odgovor prečrtajte in poleg zapišite novega. Odgovori naj bodo pravopisno in slovnično pravilni. Nejasni in nečitljivi odgovori se točkujejo z nič točkami (negativnih točk ni). Pišite s kemičnim svinčnikom ali z nalivnim peresom in ne uporabljajte korekturnih sredstev.

Čas pisanja je 90 minut.

Število možnih točk: 75

Sklop A

1.1 Lažni jezikovni prijatelji v zadrego spravljajo naravne govorce in tujce, ki se učijo katerega od slovanskih jezikov. Poljakinja in Slovakinja sta o tem spregovorili v radijski oddaji Jezikanje.	4 točke
---	----------------

Pojasnite, kaj so *lažni jezikovni prijatelji*. Zakaj spravljajo govorce v zadrego? (Odgovorite v povedih.)

1.2 Odgovorite na vprašanja.	6 točk
-------------------------------------	---------------

Kaj v slovaščini pomeni Slovinsko slovenský slovník? (Podčrtajte pravilno rešitev.)

- Slovensko-slovaški slovar
- Slovaško-slovaški slovar
- Slovensko-slovenski slovar
- Slovaško-slovenski slovar
- Slovensko-slovanski slovar
- Slavonsko-slovenski slovar

Kaj v slovaščini pomeni *otrok*? _____

Kaj pa pomeni *najlepši chlapec*? _____

Kaj pomeni v hrvaščini beseda *stol*? _____

Kaj pomenita besedi *trudna* in *snažna* v slovenščini in hrvaščini?

	slovenščina	hrvaščina
trudna		
snažna		

Prostor za nalepko
s šifro

1.3 Povežite besede z njihovim izvorom. Besedam v prvem stolpcu pripišite ustrezno številko.

5 točk

dovtipen ____

smisel ____

otvoritev ____

točka ____

čin ____

1. cerkvena slovanščina

2. srbščina/hrvaščina

3. češčina

4. ruščina

1.4 Dopolnite povedi.

4 točke

Besedo **klevetanje**, ki je prevzeta iz _____ jezika, je uvedel urednik Slovenskega naroda _____.

Beseda **razred** izvira iz _____ jezika, a je v slovenščino prišla prek _____.

1.5 Izpišite besede, prevzete iz slovanskih jezikov, in vsaki pripišite jezik, iz katerega je prevzeta.

6 točk

Ko je sonce zdrsnilo za hrib in so se na nebu razlile mehke, zvonke barve večera, je Matevž stal v pristanišču ob mornarju, ki je popravljaj staro sidro. Motril se je v vodi, če bi zagledal svoj odsev. Zrak je dišal po lovoru ...

PREVZETA BESEDA	JEZIK	PREVZETA BESEDA	JEZIK

Sklop B

Preberite besedilo v prilogi in rešite naloge.

2.1 Izhodiščno besedilo ima tudi vplivanjsko vlogo. V povedi pojasnite, na kaj se nanaša sporočevalčeva spodbuda v prenesenem pomenu in s katero nepregibno besedo je ta izražena. To besedo besednovrstno opredelite.	2 točki
---	----------------

2.2 Iz povedi izpišite vse nepregibne besede. Pri vsaki določite besedno vrsto in natančno pomensko vlogo v povedi.	3 točke
--	----------------

Fran božičnico razlaga: To je denarni dodatek, ki ga delavci prejmejo zlasti po uspešnem poslovanju podjetja.

2.3 Iz samostalnika <i>kretnja</i> tvorite glagol v nedoločniku in ga uporabite v poljubni povedi.	1 točka
---	----------------

2.4 Iz besedila izpišite stopnjevana prislova in ju vpišite v preglednico. Na črto zapišite poljubni frazem, v katerem je osnovnik pridevnika, ki je tvorjen iz stopnjevanega prislova.	3 točke
--	----------------

--	--

2.5 Iz besedila izpišite besedni zvezi, v katerih se predlog ne veže s sklonom. V povedi pojasnite, zakaj se predlog v izpisanih besednih zvezah ne veže s sklonom.	3 točke
--	----------------

Besedni zvezi: _____

Prostor za nalepko
s šifro

2.6 V spodnji povedi odvisni stavek preoblikujte tako, da na začetku tega uporabite predložno besedno zvezo in z njo ohranite pomen.	1 točka
---	----------------

Nima se smisla čuditi, zakaj je tako.

2.7 V besedilu se pojavi nepregibna beseda, ki ima dvojno oblikoslovno funkcijo. V povedi/h razložite njeno pomensko vlogo v obeh primerih. Obe rabi še besednovrstno opredelite.	3 točke
--	----------------

2.8 V izhodiščnem besedilu poiščite veznik, ki izraža uresničeno dejanje navkljub nasprotnosti drugega dejanja v sosednjem stavku. Najdeni veznik nadomestite z večbesednim veznikom. Pomen zapisane povedi mora ostati popolnoma enak.	1 točka
--	----------------

2.9 Zanikajte spodnjo poved in stavčnočlensko razložite spremembo.	3 točke
---	----------------

Izbor kretnje leta je organizirala Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije.

Trdilno poved preoblikujte tako, da bo vršilec dejanja za bralca zamolčana informacija in rezultat dejanja nova informacija.

Sklop C

Preberite besedilo v prilogi in rešite naloge.

3.1 V povedi pojasnite, kaj je želela avtorica bralcu sporočiti s trditvijo, da naši skakalci in skakalke spet skrbijo za to, da se ves svet uči slovensko himno.	2 točki
--	----------------

3.2 S pomočjo izhodiščnega besedila razložite rabo velike in male začetnice pri besedi orel.	4 točke
---	----------------

Zapis	Razlaga
Orel	
Orel	
orel	
orel	

3.3 Popravite rabo male in velike začetnice, kjer je potrebno. Napačni popravek izniči en ustrezní popravek.	9 točk
---	---------------

V medijih in javnosti se večkrat enačita SAZU in ZRC SAZU oz. Znanstvenoraziskovalni center slovenske akademije znanosti in umetnosti. Začetki inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU so povezani z delovanjem Frana Ramovša, ki je osrednja znanstvena osebnost v slovenističnem jezikoslovju. Konec leta 1918 je Ramovš postal tudi pobudnik za ustanovitev ljubljanske Univerze in bil leta 1919 med prvimi imenovan za Red. prof. slovenskega jezika. Bil je glavni urednik časopisa za Slovenski jezik, književnost in zgodovino ter sourednik južnoslovanskega Filologa. Med drugim je bil tudi častni član slovenskega Slavističnega društva. Njegova najbolj znana dela so: Historična Gramatika slovenskega jezika, slovenski Pravopis in kratka Zgodovina slovenskega jezika. Od leta 1981 deluje Ramovšev inštitut v sklopu ZRC SAZU. Večji del svojega delovanja je bil razdeljen na imena sekcij (leksikološka sekcija, terminološka sekcija, dialektološka sekcija itd.).

(Vir: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/>, 10. 3. 2026.)

PRILOGA

Sklop B

Beseda leta 2025 je božičnica, geopestrost pa kretnja leta

Nima se smisla čuditi, zakaj je tako, kdo je kriv – *božičnica*, beseda leta 2025, je odraz preteklega leta, tako kot je kratica *PCT* najbolje povzemala leto 2021. Kot zanimivost lahko dodamo, da božičnica ni od nekdanj poimenovala to, kar poimenuje sedaj (Ali se kdo še spomni, kaj je ta beseda pomenila?); v Pleteršnikovem Slovensko-nemškem slovarju z letnico izida 1894–1895 ta beseda pomeni božično pesem ali božično darilce, denimo jabolko. Z desetletji je postala malce zajetnejše darilo, v Franu je božičnica razložena kot *denarni dodatek, ki ga zlasti ob uspešnem poslovanju podjetja, ustanove proti koncu leta v enakem znesku prejme vsak zaposleni*, lahko pa je tudi *božična prireditev*.

Kretnja leta 2025 je postala *geopestrost*, čeprav te besede v *SSKJ* še ni zaslediti. Obe smo razglasili na današnji slovesnosti točno opoldne v Atriju ZRC. Izbor kretnje leta je organizirala Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, v imenu katere sta zbrane nagovorila Matjaž Juhart, vodja Inštituta za znakovni jezik ZDGNS, in Valerija Škof. Kot je povedala vodja akcije Beseda leta, dr. Simona Klemenčič, so letošnje leto po spletu prejeli več kot 4000 glasov. Zmagala je *božičnica*, drugouvrščena beseda oziroma besedna zveza je *dolgotrajna oskrba*, na tretjem mestu pa *zastoj*.

Zmagovalkama čestitamo, ostale pa pozivamo, da se v prihodnje bolj potrudijo in naj ne izgubijo upanja. Marsikaj je odvisno od sreče, se pravi zgodovinskih okoliščin. Nove predloge za besedo leta 2026 boste lahko že kmalu oddali na <https://beseda-leta.si/>.

(Vir: <https://isjfr.zrc-sazu.si/>, 7. 1. 2026.)

Sklop C

Orel

V tiskani in spletni izdaji Dela skupaj z ZRC SAZU soustvarjamo besede tedna. Ta teden smo izbrali besedo orel.

V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (druga izdaja) je prvi pomen besede *orel* »velika ptica ujeda z ukrivljenim kljunom in dolgim repom«, drugi (knjižni in ekspresivni) pomen »odločen, pogumen človek« pa temelji na našem dojemanju teh živali kot veličastnih, močnih bitij. Zato ni nenavadno, da se je pomen besede sčasoma razširil, z nekdanjim telovadnim društvom *Orel* pa je pristala celo v lastnem imenu.

Prav te dni v prvi polovici februarja se pogosteje kakor z *orlom* kot živaljo srečujemo z *orlom* kot osebo – naši skakalci in skakalke spet skrbijo za to, da se ves svet uči

slovensko himno. Mi na kavčih doma pa se seveda sprašujemo, kako se vzdevek, ki smo jim ga nadeli, pravilno zapiše: so *naši orli* ali *naši Orli*? Pa pogledjmo.

Predlog novega pravopisa *Pravopis 8.0*, ki je na voljo na portalu Fran, v poglavju *Velika in mala začetnica* pravi, da se poimenovanja za pripadnike različnih skupin načeloma piše z malo začetnico, razen kadar so prekrivna s stvarnim lastnim imenom: pripadnik društva *Orel* je *Orel*, član skupine *Čuki* je *Čuk*. Če pa neko poimenovanje uporabimo v smislu primerjave, ga zapišemo z malo začetnico: naši skakalci so torej *orli*. (Tudi poimenovanja nagrad pišemo z malo začetnico – *naši orli* domov občasno prinesejo *zlatega orla*.)

No, zdaj veste, ampak se nikar ne postavljajte pred sosedi.

Rubrika nastaja v sodelovanju z ZRC SAZU (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša), avtorica: dr. Urška Vranjek Ošlak.

(Vir: Delo, 15. 2. 2026.)